

TUZLANSKI PROPISI

PROŠLE nedelje smo boravili u Tuzli nastojeći da pružimo podršku radničkim grupama koje su pokrenule proteste širom Bosne. U odnose između Radnika i Građana u Tuzli pojavila se Politika, a meso Partoktaj.

Tuzla nam je ukazala na ograničenja formata „plenuma“, koji je preko studentskih protesta poslednjih godina stekao veliki broj pristalica u regionu. Princip direktne demokracije, koji zahteva prisustvo i učešće pojedinaca (građana), vodi do razbijanja borbenih grupa, bilo je su u pitanju grupe radnika, ili intelektualaca.

Rascep je postajalo vidljiv kada su radnici insistirali na pojmu i imenitelju Radnika, kao političkom subjektu odvojenom od pojma Građanina. Plenum je prvobitno prihvatio reprezentaciju na nivou preduzeća, kroz radnu grupu za „saradnju sa radnicima“ (jedna od dvanaest radnih grupa u plenumu), i da u tom formatu radnicima pruži pomoć u pristupu medijima i pravnu pomoć. Međutim, radnici su tražili da se postavi pitanje svojine, privatizacije i njihove pozicije kao osnovno političko pitanje (za razliku od ekonomskog, ili socijalnog) i da kao ravnopravni partneri pored građana učestvuju u upravljanju plenumom (koji zvanično nema zastupnike i upravljače, ali...). Otvaranje pojmova građanstva i radništva kao pitanja za sebe i po sebi, omogućilo je komunikaciju i saradnju između te dve društvene grupe.

Radničke grupe u Tuzli su uspele da zaustave inerciju prizivanja „borbe protiv korupcije“ i „ekspertske vladu“ i da usmere plenum ka pitanjima zbog kojih su protesti krenuli. Naravno, neizbežno je u zemlji koja je nedavno izašla iz rata i/ili privatizacije, postaviti pitanje krivične odgovornosti za pljačku, i pitanje legitimnosti političke klase za vršenje upravljačkih funkcija. Međutim, u tuzlanskom plenumu su radnici ova pitanja otrgli iz „tranzicione“ retorike i stavili ih u funkciju borbe za oporavak svojih preduzeća i veća upravljačka prava, za šta dobijaju sve veću podršku intelektualaca širom BiH.

Dometima i odjecima protesta u Bosni bavićemo se detaljnije od narednog broja. U ovom broju nastavljamo sa diskusijom o predlozima izmena Zakona o stečaju, čije je „hitno“ usvajanje na trenutak omešteno raspisivanjem izbora. Niti jedna stranka u kampanji ne daje ni najmanju nadu da će tako doći na vlast opozvati najavljene izmene. Advokat Petar Učajev, član tima projekta pravne pomoći radnicima i malim akcionarima koji realizujemo zajedno sa udruženjem građana Ravnopravnost iz Zrenjanina, komentariše ovlašćenja i mogućnosti poverilaca da upravljaju stečajem po važećem Zakonu, u odnosu na predložene izmene. Mogućnosti su, naime, nikakve! Tuzla nam može biti putokaz iz bezizlaza.

U ovom broju dajemo i kratko podsećanje na umetnost i etiku Olge Jevrić, koja nas je napustila 10. februara.

Učitelj neznalica i njegovi komiteti

VAŽEĆIM Zakonom o stečaju („Službeni glasnik RS 104/09“) odredbama iz članova 35. do 37. propisana su ovlašćenja skupštine poverilaca privrednog društva koje se nalazi u stečajnom postupku, formiranje prve skupštine i njen rad, kao i njen delokrug.

Sumarno, moglo bi se tumaćiti da se skupština formira na i/ili pre prvog poverilačkog ročišta, da nju sačinjavaju svi stečajni poverioci, da prvu sednicu skupštine zakazuje stečajni upravnik ili više od 20% poverilaca od ukupnog potraživanja svih stečajnih poverilaca, da se na prvoj sednici biraju predsednik skupštine i članovi odbora poverilaca i da skupština donosi odluku o reorganizaciji ili bankrotstvu, bira i opoziva predsednika skupštine i odbor poverilaca, razmatra izveštaje stečajnog upravnika o toku postupka i stanju stečajne mase, kao i da razmatra izveštaje odbora poverilaca, odnosno vrši i druge poslove određene navedenim zakonom.

Zakazivanje i vođenje kasnijih sednica skupštine poverilaca oskudno je propisano u jednoj rečenici, ali je ostavljeno da se, takoreći, ta odredba stihijski sprovede u praksi.

Oredbama iz članova 38. i 40. navedenog Zakona propisano je da skupština određuje broj članova odbora poverilaca, s tim što ne može biti veći od devet i mora biti neparan, i da zaposleni ili bivši zaposleni kod stečajnog dužnika ne mogu imati više od jednog člana odbora poverilaca (ograničenje broja predstavnika u odboru poverilaca postoji i kod povezanih lica, odnosno samo jedan). Navodi se, takođe, da skupština (a može i stečajni sudija) opoziva člana odbora poverilaca ukoliko isti ne izvršava obaveze propisane tim zakonom. Mada je tu malo nejasno zbog čega se to ponovo propisuje kada je u prethodnom članu (član 37.) između ostalog propisano da „skupština bira i opoziva odbor poverilaca“.

Kod odredaba o odboru poverilaca propisana je obaveza odbora da, između ostalog, na zahtev skupštine pisanim putem izveštava skupštinu o svom radu, o toku stečajnog postupka i o stanju stečajne mase na zahtev skupštine, da on daje mišljenje stečajnom upravniku o načinu unovčenja imovine, ukoliko se prodaja ne vrši javnim nadmetanjem, daje saglasnost u vezi sa radnjama od izuzetnog značaja, daje mišljenje o nastavljanju započetih poslova stečajnog dužnika, razmatra izveštaje stečajnog upravnika, daje saglasnost na završni račun, pregleda i o svom trošku pribavlja fotokopije iz celokupne dokumentacije, izveštava skupštinu o svom radu na zahtev skupštine poverilaca i vrši i druge poslove. Odbor ima pravo na podnošenje pismenih primedaba sudiji na rad stečajnog upravnika, na podnošenje žalbe na rešenja sudije, kada je žalba

dozvoljena, uvida u zapisnike, nalaze veštaka i druga akta koja se nalaze u stečajnom predmetu, davanje mišljenja o priznavanju opravdanih manjkova utvrđenih prilikom inventarisiranja, predlaganje razrešenja postojećeg stečajnog upravnika i predlaganje imenovanja novog i izjašnjavanje o visini konačne nagrade stečajnom upravniku.

Naravno, svoje mesto je pronašla i odredba kojom je propisano da poverioci koji su istovremeno i zaposleni ili bivši zaposleni kod stečajnog dužnika ne mogu imati više od jednog člana odbora poverilaca i odredba da poverioci koji su međusobno povezana lica u smislu Zakona o privrednim društvima ne mogu imati više od jednog člana odbora poverilaca.

Dalje je propisano da, ako sudija ili skupština razreši člana odbora poverilaca ili član odbora poverilaca da ostavku na članstvo u tom odboru ili ako mu prestane članstvo u tom odboru, odbor poverilaca može da kooptira novog člana kome mandat traje do prvog narednog zasedanja skupštine na kojoj će se izabrati novi član tog odbora.

Predsednik i članovi odbora poverilaca imaju pravo na naknadu stvanih i nužnih troškova koje na osnovu obrazloženog zahteva odobrava stečajni sudija. Naknada se smatra troškom stečajnog postupka.

Svaki poverilac pojedinačno snosi svoje troškove u stečajnom postupku, ako ovim zakonom nije drugačije određeno.

Već na prvi pogled reklo bi se da odbor poverilaca ima daleko veća prava od skupštine poverilaca, a ne možemo da se ne zapitamo zbog čega je to tako!

Prema odredbama Zakona o privrednim društvima jasno je da je skupština svakog privrednog društva najvažniji organ u društvu, bilo to društvo organizovano kao akcionarsko ili kao društvo sa ograničenom odgovornošću. Ona je organ koji upravlja društvom, donosi najvažnije odluke. Prema slovu navedenog Zakona skupština se mora održati jednom godišnje najkasnije u roku od šest meseci od završetka poslovne godine. Zapisnik, kvorum, način i većina za glasanje, redovne i vanredne skupštine, punomoćje za glasanje, nadležnosti, pobijanje njenih odluka, prava manjinskih i nesaglasnih članova i akcionara, i mnogi drugi instituti koji se odnose na skupštinu, a koji zajedno predstavljaju skoro tri četvrtine Zakona o privrednim društvima, nisu našli svoju primenu u Zakonu o stečaju, dok o odredbi o shodnoj primeni Zakona o privrednim društvima ni „traga ni glasa“.

Pritom Zakonom o stečajnom postupku („Sl. glasnik broj 84/2004“), koji je važio pre sadašnjeg Zakona o stečaju, bilo je propisano dostavljanje obaveznih mesečnih izveštaja stečajnog upravnika skupšti-

za samoobrazovanje

Riliten

uciteljneznalica.org

drustvena pitanja

Petar Učajev, advokat

Skupština poverilaca u stečajnom postupku Stvarnost ili fikcija?

ni poverilaca, nije postojalo nikakvo ograničenje da bivši zaposleni kod stečajnog dužnika budu članovi odbora poverilaca, odnosno da imaju samo jednog predstavnika. Doduše tim Zakonom zaposleni nikako nisu smeli u odbor poverilaca.

Dakle, reklo bi se da je Zakon o stečajnom postupku iz 1984. godine propisivao veća prava bivših zaposlenih, kao i veća prava skupštine poverilaca u odnosu na važeći Zakon o stečaju iz 2009. godine.

Prateći dalje trendove u vidu opadanja nadležnosti i prava skupštine poverilaca, odnosno prava bivših zaposlenih, Vlada Republike Srbije 30. decembra 2013. godine usvojila je predlog Zakona o izmenama i dopunama Zakona o stečaju, koji je sastavilo Ministarstvo privrede, i uputila ga Narodnoj Skupštini na usvajanje po hitnom postupku.

Ne ulazeći sada u problematiku deplasiranog termina „hitno“ kod usvajanja predloženih izmena i dopuna Zakona o stečaju, istakli bismo da je navedenim predlogom propisano nekoliko novih stvari i to: da ukoliko predsednik skupštine na poziv 20% poverilaca ne sazove skupštinu da to mogu učiniti ti poverioci, i da pritom predlože dnevni red i odrede predsedavajućeg, a da je predsednik skupštine dužan da stečajnom sudiji, stečajnom upravniku i svim poveriocima dostavi imejl adresu za komunikaciju. Dalje je ukinuto pravo založnim poveriocima da budu stečajni poverioci te da budu birani u skupštinu i odbor poverilaca, i dozvoljeno je da i nakon pravnosnažnosti rešenja o bankrotstvu poverioci mogu usvojiti plan reorganizacije sve do donošenja rešenja o glavnoj deobi. Predložena je promena celog člana 133. u kojoj je uneta odreda da ukoliko je postignuta prodajna cena stečajnog dužnika niža od 50% procenjene vrednosti, saglasnost na prodaju mora da da skupština poverilaca. Takođe, ovim predlogom pravni status povezanih lica je promenjen, budući da sada ne mogu biti niti članovi skupštine poverilaca niti članovi odbora poverilaca.

Reklo bi se da se predloženim izmenama i dopunama Zakona o stečaju prava skupštine poverilaca i radnika nisu mnogo popravila u odnosu na Zakone iz 1984. i 2009. godine.

Naime, svakako se prilikom zakazivanja skupštine poverilaca od strane samih poverilaca mora dostaviti i dnevni red, te da se na svakoj skupštini određuje predsedavajući, dok imejl za komunikaciju postoji odavno prečutno, tako da to i ne predstavlja nekakvo poboljšanje u pravima radnika.

Interesantni su predlozi izmene u vidu usvajanja plana reorganizacije sve do donošenja rešenja o glavnoj deobi, i saglasnost skupštine kada je postignuta prodajna cena stečajnog dužnika niža od 50% procenjene vrednosti, dok je odavno trebalo zabraniti povezanim licima pravo na donošenje bilo kakvih odluka.

Usvajanjem plana reorganizacije sve do donošenja rešenja o glavnoj deobi postiglo se da se zaista ostavila mogućnost preokreta i „izlaska iz krize“ propalih privrednih društava, što će u praksi biti potpuno nemoguće, osim u slučajevima kakvih pravnih vratolomija koje po pravilu nastaju kao posledica priliva nezakonito stečenih novčanih sredstava.

Propisivanje obavezne saglasnosti skupštine poverilaca za prodaju imovine kada je

1 Zbog predlaganja ovog zakona u hitnoj proceduri smo 9. januara podneli Ustavnom sudu Inicijativu za pokretanje postupka za ocenu neustavnosti i nezakonitosti načina i postupka na koji su usvojeni Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o stečaju i Predlog zakona o privatizaciji, pre njihovog proglašenja.

NED National Endowment for Democracy Supporting freedom around the world

FONDACIJA ZA OTVORNO DRUŠTVO - OPEN SOCIETY FOUNDATION

UČITELJ NEZNALICA I NJEGOVI KOMITETI

Imenovati TO ratom

CZKD

OBDRANI FILOZOFSKI

OBDRANI FILOZOFSKI

OBDRANI FILOZOFSKI

OBDRANI FILOZOFSKI

OBDRANI FILOZOFSKI

Projekat finansira Evropska unija kroz Evropski instrument za demokratiju i ljudska prava. Sadržaj ovog štampanog materijala je isključivo odgovornost CZKDa i ni pod kojim okolnostima se ne može smatrati da odražava stav Evropske unije.

Imenovati TO ratom

Prostorne kompozicije Olge Jevrić

POSLEDNJU među brojnim nagradama, Sava Šumanović, Olga Jevrić je dobila pre otprilike godinu dana povodom izložbe *Materija duha* održane u Kući legata u Beogradu. Nagradu joj je dodela Galerija Bel Art iz Novog Sada u saradnji sa Galerijom zlatno oko i Novosadskim sajmom za doprinos razvoju umetničkih ideja na srpskoj umetničkoj sceni. U obrazloženju žirija ukazuje se da umetnički iskaz Olge Jevrić „kao izrazito subjektivistički, sasvim personalan“, „odaje utisak ekspresivnosti, gestualnosti, sugestivne snage i egzistencijalne energije ali i tanane senzibiliteta i neakve krhke osećajnosti“. Takav iskaz umetnica je pronašla još ranih 50-ih godina XX veka kada je njen *Predlog za spomenik u Milanovcu ukazao* na sasvim nov koncept memorijalne skulpture. Apstraktno oblikovan od samostalnih elemenata povezanih u jedinstvenu celinu i izveden u cementu, označio je prekid sa svim što mu je u nacionalnoj umetnosti prethodilo.

Oblikovni rečnik usvojen sa tom skulpturom u punom spektru se mogao videti već na prvoj samostojnoj izložbi Olge Jevrić održanoj 1957. godine. Iako su mnogi od izloženih radova bili memorijalnog karaktera i nazvani *Predlog za spomenik*, to je bila prva izložba u celosti posvećenu apstrakciji u našoj sredini. Forma izloženih skulptura zasnila se na razdvojenim fragmentima amorfne materije, metalnim šipkama koje ih povezuju i doprinose utisku agresivnosti odnosa u koje su postavljene, kao i na prostornim intervalima među fragmentima. Praznina u središtu skulpture bila je u semantičkom smislu jednako značajna kao i masa jer je, zajedno sa tada neumetničkim materijalom poput cementa, prskanog gvožđa ili feroksida, služila kao sredstvo kojim se odustajalo od reprezentacije spoljašnjeg sveta u umetnosti Olge Jevrić radi prezentacije stavova o njemu.

U odustajanju od figuracije radi eksperimenta sa materijalom i prostornom prazninom umetnici je, pored poznavanja umetnosti koja je upravo nastajala u velikim umetničkim centrima, pomogla i muzika. Ona je od detinjstva svirala klavir a pre likovne akademije završila je muzičku akademiju u klasi profesora Čirila Ličara. Kretanje zvučnih masa, linija i intervala, kao jezik oblika koji nemaju referencu u predmetnom svetu, ukazao joj je na unutrašnju logiku u razvoju forme čije značenje izbija iz relacija između elemenata i manifestuje se kao talasna dužina emocija ili stav prema svetu. „Apstraktna umetnost predstavljala je za mene prostor u nepoznatu, prostor u kome se oblici mašte nesputano razvijaju pod uslovom da postoji tvorački sistem i misaona podloga koji ih uslovljavaju i pravdaju“, reči će umetnica u jednom kasnijem intervjuu. „Apstrakcija mi je pomogla da iskažem one složene doživljaje, emocije, iskustvo, misaona kretanja, što mi se čini da ne bih mogla iskazati putem figuracije. Apstrakcija me je uputila na naglašavanje govora forme kao instrumenta saopštavanja.“

Kada je samo godinu dana posle prve samostalne izložbe, 1958., skulpture izložila na Bijenalu u Veneciji kao predstavnik Jugoslavije, njihova aktuelnost i samosvojni odmah su prepoznati i u međunarodnom razmerama. To joj je donelo brojna pozitivna razgovaranja kao i nezavisan izlazak na evropsku scenu. Usledili su pozivi za samostalnu izložbu u Torinu 1959. godine, za Bijenale male plastike u Milanu iste godine, pozivi za bijenale u Padovi od 1959. do 1979. u Karari 1962. i 1967. godine i, što je bilo posebno važno, poziv za samostalnu izložbu u Londonu 1962. godine. Olga Jevrić je tih godina redovno učestvovala i u jugoslovenskim selekcijama koje su nastupale van granica zemlje poput izložbi EXPO 58 u Brislu ili EXPO 67 u Montrealu. U zemlji je samostalno izlagala 1960. u Sremskoj Mitrovici, 1964. u Zagrebu i 1965. u Beogradu. Održala je retrospektivne izložbe 1981. godine u

beogradskom Muzeju savremene umetnosti i 2001. u SANU i dobila brojna priznanja među kojima Sedmojulska nagrada i status redovnog člana Srpske akademije nauka i umetnosti. Ipak, nikada nije realizovala u velikim razmerama ili postavila kao javno ni jedno svoje apstraktno delo što daje posebnu kompleksnost njenoj umetnosti.

Ekspresivnost i svesni antiestetizam radova izvedenih kao potencijalno nestabilne konstelacije fragmenata u stalnom pokretu i promeni, povezuju ih sa egzistencijalističkim pogledom na svet. Ipak, umetnica je uvek odbijala da njena skulptura bude posmatrana u kontekstu enformela ili gestualne apstrakcije koji su nastajali u isto vreme i takođe se oslanjali na egzistencijalizam kao ključni model filozofskog mišljenja tog vremena. Štaviše, insistirala je na čitanju svoje skulpture u terminima filozofije strukturalizma. Zašto je umetniku na taj način stalo da kontroliše interpretaciju svog dela ostaće trajno otvoreno pitanje za nas koji nismo svedoci rasprava koje su se pedesetih godina vodile oko egzistencijalizma i apstrakcije. Jer u vreme kada se takva skulptura pojavila gestualna apstrakcija nije bila samo jedan među brojnim načinima ispoljavanja umetnikove personalnosti nego pojava koja je uznemirivala umetnike, pokretala debate, provocirala političare i na levcici i na desnici. Slično je sa egzistencijalizmom koji ideolozima u socijalizmu nije bio prihvatljiv pošto se, bez obzira na marksističko utemeljenje, i insistiranje na emancipaciji radničke klase, zalagao za individuu i isključivao diktaturu proletarijata dok, s druge strane, ni među ideolozima u anglosaksonskim sredinama nije bila omiljena ideja o slobodi pojedinca koji kroz sopstvenu praksu prevazilazi okolnosti svoj postojanja i menja tokove istorije.

Olga Jevrić je, ipak, prihvatila da njene skulpture zasnovane isključivo na odnosima između materije, šipke i prostorne praznine, imaju karakter pobune ili kritički odnos prema savremenosti kao i da bi taj njihov aspekt mogao da ima daleku prethodnicu u stavovima romantizma. S romantizmom u istoriji umetnosti započimje istraživanje punog registra čovekovih osećanja prema sebi i prema drugima, istraživanje tamnih strana iskustva kao i traganje za načinima kako da se oni učine vidljivim. U tom smislu uveden je pojam sublimnog kojim se iskazuje odnos nesamerljivosti između doživljaja stvarnosti i moći predstavljanja ili između stvarnosti i predstave, iskustva i pojma. Sublimno se može primeniti i na pojave u drugim vremenima koje zastrašuju ili destabilizuju subjekt koji posmatra i nalažu mu izlazak iz jezika svakodnevnih opisa kako bi se mogle predočiti i komunicirati. Kad je reč o skulpturi Olgi Jevrić nesamerljivost koja je tražila specifičnu formu iskaza odnosila se na iskustvo Drugog svetskog rata, na razreavanje u vremenu „neizvesnosti, u razaranju, pomoru vinih i nevinih, društvenim prevratima, poremećaju svih etičkih normi“ kako je govorila. „Kao deo te generacije nosila sam opterećenje tog vremena i potrebu da se kroz svoje delo na neki način odužim nestalima, stradalima, ugnjetenima putem svojih predloga za spomenike, koji su inicirali moji dalji hod na stvaralačkom putu“. Tom kontekstu posvećeni su kako brojni predlozi za spomenike tako i sublimno skulptura koje bi se, u smislu Kantovog filozofskog pojma, odnosilo na traumu pred besmisliom i ništavilom koji preplavljaju egzistenciju.

Posvećenost velikim temama ljudskog postojanja i potreba da o njima govori na autentičan i isključivo umetnički način, učinili su da je delo Olge Jevrić po prvi put u posleratnoj srpskoj kulturi i po problemima kojima se bavilo a ne samo na nivou forme, bilo deo najnaprednijih umetničkih kretanja na evropskoj sceni. Štaviše, opusom koji je stvorila dala je originalan umetnički doprinos umetnosti visokog modernizma u svetu. Smrt umetnice 10. februara u 93. godini života označila je zato odlazak jednog od najvećih srpskih umetnika XX veka. Olivera Janković

1 Za sve navode videti: Olga Jevrić, *Nema instinskog stvaralaštva bez identifikacije*, razgovarala Olivera Janković, Književni list, Beograd, 1. februar 2005.